

EUROPEIZACE SKUTKOVÉ PODSTATY PRANÍ PENĚŽ

PŘEMYSL POLÁK

I. ÚVOD

Zdánlivě prostý název tohoto příspěvku si žádá bližší vysvětlení. Pojem europeizace (práva) označuje proces, v němž se v určité právní oblasti projevuje vliv evropského práva (jako souboru komunitárního a unijního práva) na právní řády členských států Evropské unie.¹ Snahou tohoto příspěvku bude postihnout tento proces jako dynamický jev. Onu právní oblast, v níž bude tento příspěvek vliv evropského práva na právní řády členských států zkoumat, ohraničují pojmy skutková podstata a praní peněz. Pojem skutková podstata² zde vyjadřuje skutečnost, že z celé široké problematiky praní peněz se tento příspěvek zaměří pouze na vymezování typových znaků pro společnost nebezpečných činů v oblasti praní peněz, které by měly být prohlášeny za trestné. Pojem praní peněz byl upřednostněn před jeho českým vnitrostátním ekvivalentem legalizace výnosů z trestné činnosti, neboť předmětem zájmu tohoto příspěvku nebudou projevy vlivu evropského práva v této oblasti v českém vnitrostátním právu,³ ale výlučně rovina evropského práva, v níž je užíván pojem praní peněz (*money laundering*). Mimoto pojem praní peněz nepostrádá ducha. Podle A. N. Browna prý byl pojem praní peněz odvozen z toho, že mafie ve Spojených státech v době prohibice vlastnila samoobslužné prádelny, přičemž zisky z pašování, hazardu a prostituce byly míchány s legitimní tržbou z tohoto podnikání a nezákonné příjmy tak připisovány zákonným aktivitám.⁴ Rovina evropského práva bude nahlížena jak z pohledu obsahového (definice skutkové podstaty praní peněz), tak formálního (forma právního aktu evropského práva).

¹ Viz Polák, P., Fenyk, J.: Etiologie projevů trestního práva v Evropské unii, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 2/2005, Aktuální otázky europeizace trestního práva, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005, str. 7.

² Obecně k pojmu skutková podstata trestného činu viz Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D.: Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplněné vydání, Lexis Nexis, Nakladatelství Orac, Praha, 2003, str. 63 a n.

³ Viz zejména Tomášek, M.: Komunitární dimenze skutkové podstaty trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 252a trestního zákona), Trestní právo č. 2/2004, str. 6–9, Pury, F.: Poznámky k právní úpravě opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, Trestněprávní revue č. 3/2004, str. 74–80, Pury, F.: Vliv evropského práva na trestní postih některých negativních jevů v podnikání, Trestněprávní revue č. 9/2005, str. 222–223.

⁴ Viz Brown, A. N.: Proceeds of Crime, Money Laundering, Confiscation and Forfeiture, W. Green / Sweet and Maxwell, Edinburgh, 1996, str. 7.

II. ZDROJE INSPIRACE

Úprava skutkové podstaty praní peněz v evropském právu bezprostředně vychází z mezinárodněprávní úpravy. Na prvním místě nutno zmínit Úmluvu Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z 20. 12. 1988⁵ (dále „Vídeňská úmluva“), jejíž článek 3 odst. 1 písm. b), c) stanoví definici praní peněz⁶ a zavazuje smluvní strany, aby přijaly taková opatření, která mohou být nezbytná k tomu, aby jako trestné činy podle jejich trestního práva byla stanovena jednání spadající pod tuto definici, budou-li spáchána úmyslně. Odst. 3 téhož článku doplňuje, že záměr, úmysl nebo účel jako prvky trestných činů podle odst. 1 mohou být stanoveny na základě objektivních faktických okolností. Definice praní peněz podle Vídeňské úmluvy zahrnuje poměrně širokou paletu jednání, nicméně trestným činem, z něhož pochází výnos (*proceeds*), zde může být pouze drogový trestný čin dle článku 3 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy. Toho si všímá A. N. Brown, který v této souvislosti uvádí, že skutečnost, že Vídeňská úmluva nepojímá praní peněz jako samostatný předmět úpravy, ale jako nedílnou součást arzenálu opatření proti mezinárodnímu obchodu s drogami, je z pohledu praní peněz omezující, neboť izolování obchodu s drogami jako zdroje nelegálních výnosů je umělé.⁷ Za hlavní rys této definice praní peněz považuje A. N. Brown její obligatorní povahu, tedy skutečnost, že se nejedná o pobídku, ale o závazek kriminalizace v ní popsaných jednání, jakkoli tento závazek je ve vztahu k jednáním uvedeným v článku 3 odst. 1 písm. c) Vídeňské úmluvy zmírněn výhradou ústavních principů a základních zásad právních systémů smluvních stran a ve vztahu k celé úmluvě článek 2 odst. 1 věta druhá stanoví, že při plnění svých závazků dle úmluvy přijímají smluvní strany nutná opatření, včetně zákonodárných a organizačních v souladu se základními ustanoveními svých vnitrostátních právních řádů.⁸

⁵ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 462/1991 Sb.

⁶ Definice praní peněz v článku 3 odst. 1 písm. b), c) Vídeňské úmluvy zahrnuje tato jednání:

- „i) přeměna nebo převod majetku, pokud je známo, že tento majetek byl získán v důsledku jakéhokoli trestného činu nebo trestných činů, označených jako takové v souladu s pododstavcem (a) tohoto odstavce, případně v důsledku účasti na trestném činu nebo trestných činech za účelem ukrytí nebo zatajení nedovoleného zdroje příjmů, nebo za účelem poskytnutí pomoci kterékoliv osobě zúčastněné na spáchání trestného činu nebo trestných činů, aby se mohla vyhnout odpovědnosti za svoje činy;
- ii) ukrytí nebo zatajování podstaty, zdroje, místa kde se nachází, způsobu šíření, převozu, práv k majetku, včetně práva vlastnického, pokud je známo, že tento majetek byl získán v důsledku trestného činu nebo trestných činů a které jako takové byly stanoveny v souladu s pododstavcem (a) tohoto odstavce, případně v důsledku účasti na takovém trestném činu nebo trestných činech; a s výhradou ústavních principů a základních zásad právních systémů smluvních stran dále:
- i) získání, držba nebo užívání majetku, pokud v době jeho získání bylo známo, že takový majetek byl získán v důsledku trestného činu nebo trestných činů, které byly jako takové stanoveny v souladu s pododstavcem (a) tohoto odstavce nebo v důsledku účasti na tomto trestném činu nebo trestných činech;
- ii) ...;
- iii) ...;
- iv) účast, spolčení, spiknutí za účelem spáchání činu nebo činů, které jsou uvedeny v tomto článku, pokusy o dokonání takového trestného činu nebo činů, napomáhání, podněcování, navádění a rady ke spáchání trestného činu.“

⁷ Viz Brown, A. N.: *Proceeds of Crime, Money Laundering, Confiscation and Forfeiture*, W. Green / Sweet and Maxwell, Edinburgh, 1996, str. 107 a 61.

⁸ Viz tamtéž, str. 62–66.

Další významný počin představuje Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu z 8. 11. 1990⁹ (dále „Štrasburská úmluva“). Ač byla tato úmluva vypracována v rámci Rady Evropy,¹⁰ v jejím názvu se neobjevuje přívlastek „evropská“, neboť vedle členských států Rady Evropy byla otevřena k podpisu i státům, které nejsou členy Rady Evropy a účastnily se jejího vypracování (Austrálie, Kanada a Spojené státy americké),¹¹ a po vstupu v platnost této úmluvy může Výbor ministrů Rady Evropy po konzultaci se smluvními státy vyzvat k přístupu všechny státy, které nejsou členy Rady Evropy.¹²

Definice praní peněz je obsažena v článku 6 Štrasburské úmluvy.¹³ Odst. 1 a odst. 2 písm. c) tohoto článku vycházejí (s menšími formulačními rozdíly) z definice praní peněz obsažené ve Vídeňské úmluvě.¹⁴ Hlavní rozdíl oproti Vídeňské úmluvě představuje fakt, že trestným činem, z něhož pochází výnos, již nemusí být pouze drogový trestný čin.¹⁵ Smluvní strany však mohou omezit okruh trestných činů, z nichž pochází výnos, výhradou podle článku 6 odst. 4 Štrasburské úmluvy. Podobně jako ve Vídeňské úmluvě i ve Štrasburské úmluvě je závazek kriminalizace některých jednání

⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/1997 Sb.

¹⁰ K okolnostem jejího vzniku viz Explanatory Report, Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, body 1. – 7., dostupné na www.coe.int.

¹¹ Viz článek 36 Štrasburské úmluvy a Explanatory Report, Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, bod 94.

¹² Viz článek 37 Štrasburské úmluvy.

¹³ Článek 6 Štrasburské úmluvy zní:

„Čl. 6

Trestné činy praní výnosů zločinu

1. Každá strana přijme legislativní a jiná opatření, která budou nezbytná k označení jednání jako trestného činu v souladu s jejím vnitrostátním právem, pokud čin byl spáchán úmyslně, v následujících případech:

- a) přeměny nebo převodu majetku, o němž ten, kdo se ho dopouští, ví, že tento majetek tvoří výnos, a to za účelem zatajení nebo zakrývání nedovoleného původu majetku nebo pomoci jakékoli osobě, která je zapojena do spáchání předmětného trestného činu, aby unikla právním důsledkům svých činů,
- b) zatajování nebo zakrývání povahy, původu, umístění, nakládání, pohybu nebo skutečného vlastnictví majetku nebo práv s ním souvisejících, o nichž pachatel ví, že vytvářejí výnosy; a s výhradou ústavních zásad a základních pojmů právního systému strany;
- c) nabytí, držení nebo užívání majetku, o němž ten, kdo jej nabývá, drží nebo používá, ví v okamžiku, kdy jej dostává, že vytváří výnosy,
- d) účasti v některém z trestných činů označených v souladu s tímto článkem, dále sdružení, spolčení, pokusů, návodů, usnadnění a rad ve vztahu k těmto trestným činům.

2. Za účelem uplatnění nebo užití odstavce 1 tohoto článku:

- a) nezáleží na tom, zda předmětný trestný čin je nebo není v trestní pravomoci strany,
- b) může být stanoveno, že trestné činy uvedené v tomto odstavci se nevztahují na pachatele předmětného trestného činu,
- c) potřebná vědomost, úmysl nebo motivace, jako prvky jednoho z trestných činů uvedených v tomto odstavci, mohou být odvozeny z objektivních skutkových okolností.

3. Každá strana může přijmout opatření, která podle svého vnitrostátního práva považuje za potřebná k označení trestního charakteru také všech nebo některých činů zmíněných v odstavci 1 v některém nebo všech následujících případech, pokud pachatel:

- a) měl předpokládat, že majetek tvoří výnos,
- b) jednal za účelem dosažení zisku,
- c) jednal za účelem pomoci v pokračování další kriminální činnosti.

4. Každá strana může při podpisu nebo uložení své ratifikační listiny, listiny o přijetí, schválení nebo listiny o přístupu prohlášením adresovaným generálnímu tajemníku Rady Evropy prohlásit, že odstavec 1 tohoto článku se vztahuje pouze na předmětné trestné činy nebo jejich kategorii upřesněnou v tomto prohlášení.“

¹⁴ Viz Explanatory Report, Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, bod 32.

¹⁵ Viz definice pojmů „výnos“ a „předmětný trestný čin“ v článku 1 písm. a) a e) Štrasburské úmluvy.

zahrnutých do definice praní peněz (článek 6 odst. 1 písm. c) a d)) zmírněn výhradou ústavních principů a základních pojmů právních systémů smluvních stran. Štrasburská úmluva ovšem neobsahuje období článku 2 odst. 1 věta druhé Vídeňské úmluvy (viz výše).

Nad rámec definice praní peněz ve Vídeňské úmluvě článek 6 odst. 2 písm. a) Štrasburské úmluvy vyjasňuje, že nezáleží na tom, zda trestný čin, z něhož pochází výnos, spadá do trestní pravomoci smluvní strany (která stíhá praní peněz). Podle D. McCleana takový výklad připouští i Vídeňská úmluva, byť to v ní není výslovně stanoveno.¹⁶ Článek 6 odst. 2 písm. b) Štrasburské úmluvy dává smluvním stranám možnost stanovit, že trestné činy spadající pod definici praní peněz v odst. 1 téhož článku se nevztahují na pachatele trestného činu, z něhož pochází výnos, neboť podle základních principů trestního práva některých států pachatel trestného činu, z něhož pochází výnos, nepáchá praním peněz nový trestný čin.¹⁷ Článek 6 odst. 3 písm. a) – c) Štrasburské úmluvy stanoví možnost kriminalizace dalších jednání, která nebyla ve Vídeňské úmluvě zmíněna. Význam písm. c) je zřejmý; k písm. a) výkladová zpráva ke Štrasburské úmluvě dodává, že se tu má na mysli nedbalostní jednání, a k písm. b) vysvětluje, že jde o případy legálního obchodování s pachatelem, kdy osoba, která s pachatelem obchoduje, ví, že platba je výnosem z trestné činnosti, avšak nevidí v tom překážku obchodního vztahu.¹⁸

V neposlední řadě nutno zmínit doporučení (*recommendations*) Skupiny pro finanční úkoly (*The Financial Action Task Force – FATF*). Skupina pro finanční úkoly je mezivládním orgánem, jehož účelem je vyvíjení a prosazování koncepcí pro boj proti praní peněz a financování terorismu, a to jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. Skupina pro finanční úkoly byla zřízena na setkání G-7 v Paříži v roce 1989, aby prozkoumala techniky a trendy praní peněz, opatření, která již byla proti praní peněz učiněna na národní i mezinárodní úrovni, a navrhla opatření, která by k boji proti praní peněz měla být přijata. Původně sestávala z členských států G-7, Evropské komise a osmi dalších států a postupně se rozrostla na současných 33 členů.¹⁹ Skupina pro finanční úkoly má sekretariát v sídle OECD v Paříži, formálně však není součástí OECD ani samostatnou organizací, nemá základ v právně závazné mezinárodní smlouvě a nejspíše by ji bylo možno charakterizovat jako *ad hoc* seskupení vlád vytvořené k řešení jediného složitého úkolu.²⁰

Skupina pro finanční úkoly v roce 1990 zpracovala 40 doporučení,²¹ která představují ucelený soubor opatření proti praní peněz, pokrývajících oblast trestní justice a prosazování práva, finanční systém a jeho regulaci a mezinárodní spolupráci. V roce 1996 a poté v roce 2003 byla tato doporučení revidována, mimoto byly k těmto doporučením zpracovány výkladové poznámky. Skupina pro finanční úkoly rovněž zpracovala

¹⁶ Viz McClean, D.: *International Co-operation in Civil and Criminal Matters*, Oxford University Press, 2002, str. 275–276.

¹⁷ Viz Explanatory Report, *Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime*, bod 32.

¹⁸ Viz tamtéž.

¹⁹ Blíže viz www.fatf-gafi.org.

²⁰ Viz Šturma, P., Nováková, J., Bílková, V.: *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2003, str. 105.

²¹ Viz www.fatf-gafi.org.

9 zvláštních doporučení k financování terorismu.²² Zmíněných 40 doporučení představuje sice právně nezávazný, ale politicky velmi důležitý dokument, jehož význam výrazně přesahuje okruh států, které jsou členy Skupiny.²³ Definiční praní peněz se věnují doporučení č. 1 a 2. Podle doporučení č. 1 by státy měly kriminalizovat praní peněz v souladu s Vídeňskou úmluvou a Úmluvou Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z 15. 12. 2000 (dále „Palermská úmluva“).²⁴ Doporučení č. 1 se dále zabývá zejména vymezením trestných činů, z nichž pochází výnos, z hlediska věcného a místa jejich spáchání. Doporučení č. 2 se týká jednak dovozování úmyslu a vědomosti v souvislosti s dokazováním praní peněz, jednak trestní odpovědnosti právnických osob.

III. VÝVOJ V EVROPSKÉM PRÁVU

Skutkové podstaty praní peněz se dotýkají jak některé právní akty I. pilíře Evropské unie, tak některé právní akty III. pilíře Evropské unie, přičemž právní akty obou pilířů na sebe vzájemně působí. Jak se situace vyvíjela, lépe vynikne, nebude-li se zde uplatňovat dělení podle pilířů a bude-li o nich pojednáno společně, pouze s přihlédnutím k časovému hledisku.

1. SMĚRNICE RADY (91/308/EHS) Z 10. 6. 1991 O PŘEDCHÁZENÍ ZNEUŽITÍ FINANČNÍHO SYSTÉMU K PRANÍ PENĚŽ²⁵

V souladu se svým názvem se tato směrnice (*directive*), jakožto právní akt I. pilíře Evropské unie, soustředila především na stanovení konkrétních preventivních závazků a vedle toho i organizačních a procedurálních pravidel v oblasti praní peněz.²⁶ Podle článku 1 předmětné směrnice se praním peněz rozumělo (za podmínky úmyslného spáchání) následující jednání:

- přeměna nebo převod majetku při vědomí, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti, za účelem zatajení nebo zakrytí nezákonného původu majetku nebo za účelem pomoci jakékoli osobě, která se účastní páchaní takové činnosti, aby se vyhnula právním následkům svého jednání,
- zatajení nebo zakrytí skutečné povahy, zdroje, umístění, nakládání, pohybu, práv k majetku nebo jeho vlastnictví při vědomí, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti,
- nabytí, držení nebo užívání majetku při vědomí, v době jeho obdržení, že tento majetek pocházel z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti,

²² Blíže viz tamtéž.

²³ Viz Šturma, P., Nováková, J., Bílková, V.: Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2003, str. 106.

²⁴ K Palermské úmluvě blíže viz tamtéž, str. 87 a n., definice praní peněz podle této úmluvy je rozebírána na str. 90.

²⁵ Úřední věstník, L 166, 28. 6. 1991, str. 77 a n.

²⁶ Blíže viz Šturma, P., Nováková, J., Bílková, V.: Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2003, str. 107.

– účast na spáchání, spolčení ke spáchání, pokus o spáchání, napomáhání, usnadňování a návod ke spáchání jakéhokoliv jednání uvedeného v předchozích odstavcích. Vědomost, úmysl nebo záměr, požadované jako náležitosti výše uvedených jednání mohou být odvozeny z objektivních skutkových okolností.

Jednání se považuje za praní peněz i tehdy, jestliže k činnostem, na jejichž základě vznikl majetek pro účely praní, došlo na území jiného členského státu nebo na území třetí země.

Pojem trestná činnost zde zahrnoval trestné činy podle článku 3 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy a jakoukoli další trestnou činnost stanovenou pro účely této směrnice každým členským státem.

Uvedená definice praní peněz do značné míry převzala definici podle Vídeňské úmluvy, což výslovně potvrzovala i preambule této směrnice, která se vedle Vídeňské úmluvy dále odvolávala i na Štrasburskou úmluvu a doporučení Skupiny pro finanční úkoly. Narozdíl od Vídeňské úmluvy se zde neobjevila výhrada ústavních principů a základních zásad právních systémů členských států či základních ustanovení jejich vnitrostátních právních řádů (viz výše). Směrnice dále oproti Vídeňské úmluvě dala prostor k rozšíření okruhu trestných činů, z nichž pochází výnos, a to tím způsobem, že kromě trestných činů podle článku 3 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy (drogové trestné činy), které sem spadaly obligatorně, poskytla členským státům možnost stanovit i jiné druhy trestné činnosti. Mimoto směrnice upřesnila, že nezáleží na místě spáchání trestného činu, z něhož pochází výnos (podobně jako Štrasburská úmluva, která místo kritéria místa spáchání používá kritérium jurisdikce).

Působení definice praní peněz podle této směrnice na trestněprávní úpravy členských států odráželo rozpaky panující nad vztahem I. pilíře, resp. komunitárního práva k trestnímu právu. A. N. Brown upozorňuje na fakt, že i když tato směrnice nepředstavovala trestněprávní opatření jako takové, podle původního návrhu obsahoval její článek 2 požadavek kriminalizovat praní peněz, a má za to, že tento požadavek zapadal do kontextu návrhu, ostatně preambule této směrnice i v podobě, v níž byla nakonec přijata, uváděla, že praní peněz musí být potíráno zejména trestněprávními prostředky, a bylo jej možno podpořit i rozhodnutím Evropského soudního dvora ve věci 68/88 Komise ES v. Řecká republika.²⁷ Při projednávání směrnice však bylo vyhověno námitkám vycházejícím z absence trestněprávní pravomoci Evropského hospodářského společenství a požadavek kriminalizovat praní peněz byl zmírněn na požadavek zakázat praní peněz. Současně bylo k předmětné směrnici připojeno prohlášení zástupců vlád členských států zastoupených v Radě, které obsahovalo odkazy na Vídeňskou úmluvu a Štrasburskou úmluvu, připomínku, že definice praní peněz podle článku 1 této směrnice odvozuje své znění z příslušných ustanovení těchto úmluv, a závazek

²⁷ V rozhodnutí ve věci 68/88 Komise ES v. Řecká republika dospěl Evropský soudní dvůr k závěru, že tam, kde komunitární právo výslovně nestanoví trest za porušení práva nebo za tímto účelem odkazuje na vnitrostátní právo, článek 5 Smlouvy o založení EHS (nyní ES) vyžaduje, aby členské státy přijaly veškerá opatření nutná k zajištění použití a účinnosti komunitárního práva. Za tím účelem, ačkoli volba trestů zůstává v rámci jejich uvážení, musí především zajistit, aby porušení komunitárního práva byla trestána za podmínek, jak procesních, tak hmotněprávních, které jsou analogické těm, které se aplikují při porušení národního práva podobné povahy a důležitosti a které v každém případě učiní trest účinným, přiměřeným a odrazujícím. Navíc ve vztahu k porušením komunitárního práva musí národní orgány postupovat se stejnou péčí, kterou věnují provádění odpovídajícím národním právním úpravám.

učinit všechny nezbytné kroky k tomu, aby nejpozději k 31. 12. 1992 byla přijata trestněprávní úprava, umožňující splnit závazky podle „výše uvedených instrumentů“. Ze znění tohoto prohlášení přitom nebylo jasné, zda mezi ony „výše uvedené instrumenty“ náleží i tato směrnice, což podle A. N. Browna mohlo být záměrné.²⁸ Předmětná směrnice tedy sama o sobě „pouze“ v článku 1 obsahovala definici praní peněz, její preambule uváděla, že praní peněz musí být potíráno zejména trestněprávními prostředky, článek 2 zavázal členské státy, aby praní peněz zakázaly, a článek 14, aby přijaly odpovídající opatření k zajištění provedení všech ustanovení této směrnice v plném rozsahu, zejména určily tresty za porušení právních předpisů vydaných na základě této směrnice,²⁹ což mohlo implikovat i kriminalizaci,³⁰ nicméně výslovný závazek kriminalizovat praní peněz byl, jak později uvedla sama Komise, stanoven mimo rámec této směrnice.³¹ V této souvislosti se jeví vhodným připomenout, že směrnice je právním aktem komunitárního práva, tedy právního systému vysokých normativních kvalit,³² a splnění závazků v ní stanovených lze velmi razantně vynucovat (v krajním případě i uložení paušální pokuty nebo penále Evropským soudním dvorem).³³ Otázka, zda povinnost komunitarizace praní peněz vyplývá přímo ze směrnice, nebo nikoli, tedy má zásadní význam.

2. DRUHÝ PROTOKOL, VYPRACOVANÝ NA ZÁKLADĚ ČLÁNKU K.3 SMLOUVY O EVROPSKÉ UNII, K ÚMLUVĚ O OCHRANĚ FINANČNÍCH ZÁJMŮ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ Z 19. 6. 1997³⁴

Tento protokol představuje jedno z ryze trestněprávních opatření v rámci ochrany finančních zájmů Evropských společenství a jako takový byl zařazen do III. pilíře Evropské unie a má formu úmluvy (*convention*) III. pilíře podle článku K.3 odst. 2 písm. c) Smlouvy o Evropské unii (v maastrichtském znění), tedy v podstatě (s určitými specifiky) formu klasické mezinárodní smlouvy.³⁵ Článek 1 písm. e) tohoto protokolu vymezuje pojem praní peněz odkazem na definici obsaženou ve směrnici sub 1), ovšem s tím, že za trestný čin, z něhož pochází výnos, se zde považuje pod-

²⁸ Viz Brown, A.N.: *Proceeds of Crime, Money Laundering, Confiscation and Forfeiture*, W. Green / Sweet and Maxwell, Edinburgh, 1996, str. 120–121.

²⁹ Tyto tresty měly nepochybně odpovídat požadavkům uvedeným v rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci 68/88 Komise ES v. Řecká republika, jak byly rozvedeny výše.

³⁰ Např. D. McClean z článku 2 předmětné směrnice bez dalšího dovozuje požadavek kriminalizace praní peněz – viz McClean, D.: *International Co-operation in Civil and Criminal Matters*, Oxford University Press, 2002, str. 276.

³¹ Viz Proposal for a European Parliament and Council Directive amending Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering (presented by the Commission), 99/0152 (COD), COM(1999) 352 final, Brussels, 14. 7. 1999, str. 4.

³² Ke stručné charakteristice komunitárního práva viz Polák, P., Fenyk, J.: *Etiologie projevů trestního práva v Evropské unii*, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 2/2005, Aktuální otázky europeizace trestního práva, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005, str. 9–12.

³³ Viz články 226–228 Smlouvy o založení ES a podrobněji k řízení o porušení Smlouvy Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.: *Evropské právo*, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 358 a n.

³⁴ Úřední věstník, C 221, 19. 7. 1997, str. 12 a n.

³⁵ Ke III. pilíři Evropské unie podle Maastrichtské smlouvy a úmluvám III. pilíře podle článku K.3 odst. 2 písm. c) Smlouvy o Evropské unii v maastrichtském znění viz Polák, P., Fenyk, J.: *Etiologie projevů trestního práva v Evropské unii*, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 2/2005, Aktuální otázky europeizace trestního práva, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005, str. 19–20.

vod podle článku 1 Úmluvy, vypracované na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, o ochraně finančních zájmů Evropských společenství z 26. 7. 1995,³⁶ přinejmenším v závažných případech, a pasivní a aktivní korupce podle článků 2 a 3 Protokolu, vypracovaného na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství z 27. 9. 1996.³⁷ Článek 2 předmětného protokolu zavazuje členské státy, aby přijaly nezbytná opatření k zavedení praní peněz (ve smyslu tohoto protokolu) jako trestného činu.³⁸ Z ustanovení článku 1 písm. e) a článku 2 tohoto protokolu tedy (v návaznosti na jeho ratifikaci) pro členské státy vyplývá mezinárodněprávní závazek zavést komunitární definici praní peněz jako trestný čin, avšak pouze ve vztahu k velmi úzce vymezenému okruhu trestných činů, z nichž pochází výnos. Vůči pasivní a aktivní korupci mohou členské státy omezit dosah zmíněné definice praní peněz pouze na závažné případy výhradou podle článku 18 odst. 1 protokolu. Podobně jako v případě Vídeňské úmluvy zde praní peněz není pojímáno jako samostatný předmět úpravy, ale jako součást systému opatření proti určitému druhu trestné činnosti.

3. SPOLEČNÝ POSTUP³⁹ (98/699/SVV) ZE 3. 12. 1998, PŘIJATÝ RADOU NA ZÁKLADĚ ČLÁNKU K.3 SMLOUVY O EVROPSKÉ UNII, O PRANÍ PENĚZ, IDENTIFIKACI, VYSLEDOVÁNÍ, ZMRAZENÍ, ZAJIŠTĚNÍ A KONFISKACI NÁSTROJŮ A VÝNOSŮ ZE ZLOČINU⁴⁰

Účelem tohoto společného postupu (*joint action*) bylo zejména přinést určitá dílčí, převážně praktická zlepšení v mezích stávajícího právního rámce mezinárodní spolupráce v trestních věcech v dané oblasti, tvořeného především mezinárodními smlouvami. Jeho ustanovení výslovně navazovala na Štrasburskou úmluvu a zmiňovala Evropskou justiční síť,⁴¹ preambule odkazovala mj. i na Vídeňskou úmluvu či Evropskou úmluvu o vzájemné pomoci ve věcech trestních z 20. 4. 1959.⁴² Zmíněný účel věcně spadal do III. pilíře Evropské unie a společný postup byl jedním z právních aktů III. pilíře podle článku K.3 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii (v maastrichtském znění). Společné postupy lze typově připodobnit k jednostranným aktům mezinárodních mezivládních organizací (s výhradou, že Evropská unie takovou organizací s vlastní právní subjektivitou není). Největší slabinou společných postupů byla jejich sporná právní závaznost.⁴³ Pokud jde o skutkovou podstatu praní peněz, článek 1 odst. 1 písm. b) předmětného společného postupu stanovil, že za účelem zesílení

³⁶ Úřední věstník, C 316, 27. 11. 1995, str. 49 a n.

³⁷ Úřední věstník, C 313, 23. 10. 1996, str. 2 a n.

³⁸ Blíže k oběma ustanovením předmětného protokolu viz Explanatory Report on the Second Protocol to the Convention on the protection of the European Communities' financial interests (Text approved by the Council on 12 March 1999) (1999/C 91/02), Úřední věstník, C 91, 31. 3. 1999, str. 8 a n.

³⁹ Společný postup (*joint action*) se též někdy překládá jako společná akce.

⁴⁰ Úřední věstník, L 333, 9. 12. 1998, str. 1 a n.

⁴¹ Společný postup (98/428/SVV) z 29. 6. 1998, přijatý Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, o vytvoření Evropské justiční sítě, Úřední věstník, L 191, 7. 7. 1998, str. 4 a n.

⁴² Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 550/1992 Sb.

⁴³ Blíže ke společným postupům viz Polák, P., Fenyk, J.: Etiologie projevů trestního práva v Evropské unii, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 2/2005, Aktuální otázky europeizace trestního práva, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005, str. 13 a 20–21.

postupu proti organizovanému zločinu členské státy zajistí, aby nebyly činěny nebo zachovávány žádné výhrady k článku 6 Štrasburské úmluvy,⁴⁴ pokud jde o závažné trestné činy. Tyto závažné trestné činy by měly v každém případě zahrnovat trestné činy s horní hranicí sazby odnětí svobody více než jeden rok, nebo pokud jde o státy, které mají ve svých právních systémech stanoveny dolní hranice sazeb odnětí svobody, trestné činy s dolní hranicí sazby odnětí svobody více než šest měsíců. Tento společný postup tedy poměrně zásadně oslabil možnost členských států omezit rozsah definice praní peněz podle Štrasburské úmluvy, nicméně byl limitován svou spornou právní závazností.

4. RÁMCOVÉ ROZHODNUTÍ RADY (2001/500/SVV) Z 26. 6. 2001
O PRANÍ PENĚZ, IDENTIFIKACI, VYSLEDOVÁNÍ, ZMRAZENÍ,
ZAJIŠTĚNÍ A KONFISKACI NÁSTROJŮ A VÝNOSŮ ZE ZLOČINU⁴⁵

Toto rámcové rozhodnutí (*framework decision*) zrušilo některá ustanovení společného postupu sub 3) a otázky jimi upravené upravilo nově. Rámcová rozhodnutí jsou jedním z právních aktů III. pilíře podle článku 34 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii (v amsterdamském znění), spolu s rozhodnutími nahradila dřívější společné postupy a narozdíl od společných postupů nyní Smlouva o Evropské unii výslovně stanoví, že rámcová rozhodnutí jsou pro členské státy závazná (co do výsledku, přičemž volba forem a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům, nemají ovšem přímý účinek).⁴⁶ Stejně jako společné postupy i rámcová rozhodnutí je možno typově připodobnit k jednostranným aktům mezinárodních mezivládních organizací (s výhradou, že Evropská unie takovou organizací s vlastní právní subjektivitou není). Předmětné rámcové rozhodnutí mj. zrušilo i článek 1 společného postupu sub 3). Článek 1 písm. b) rámcového rozhodnutí se velmi podobá článku 1 odst. 1 písm. b) společného postupu sub 3), oproti úpravě ve společném postupu zde ovšem byly provedeny určité dílčí, převážně formulační změny, z nichž nejpodstatnější je ta, že namísto formulace, že závažné trestné činy by měly zahrnovat (trestné činy s vymezenými sazbami odnětí svobody), se objevuje formulace, že závažné trestné činy budou zahrnovat (trestné činy s vymezenými sazbami odnětí svobody). Toto rámcové rozhodnutí tedy znamená obsahově i formální posílení závazku stanoveného v dřívějším společném postupu.

5. SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (2001/97/ES)
ZE 4. 12. 2001 POZMĚŇUJÍCÍ SMĚRNICI RADY (91/308/EHS)
O PŘEDCHÁZENÍ ZNEUŽITÍ FINANČNÍHO SYSTÉMU K PRANÍ PENĚZ⁴⁷

Tato novelizace původní směrnice sub 1) měla za účel postihnout vývoj, k němuž v dané oblasti v mezidobí došlo (preambule novelizační směrnice zmiňovala

⁴⁴ Jak bylo uvedeno výše, výhradou podle článku 6 odst. 4 Štrasburské úmluvy lze omezit okruh trestných činů, z nichž pochází výnos.

⁴⁵ Úřední věstník, L 182, 5. 7. 2001, str. 1 a n.

⁴⁶ Viz Polák, P., Fenyk, J.: Etiologie projevů trestního práva v Evropské unii, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 2/2005, Aktuální otázky europeizace trestního práva, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005, str. 30.

⁴⁷ Úřední věstník, L 344, 28. 12. 2001, str. 76 a n.

např. revizi 40 doporučení Skupiny pro finanční úkoly z roku 1996 či společný postup sub 3)), zejména aktualizovat a rozšířit dosah původní směrnice tak, aby nadále představovala vůdčí mezinárodní instrument v boji proti praní peněz.⁴⁸ V tomto duchu se nesla též novelizace definice praní peněz. Článek 1 původní směrnice, obsahující mj. definici praní peněz, byl nahrazen novým zněním. Definice praní peněz v tomto novém znění (článek 1 písm. (C), (E)) zůstala až na nevýznamné formulační změny stejná jako dříve, ovšem rozšíření se dočkal pojem trestná činnost, vymezující okruh trestných činů, z nichž pochází výnos. Nově bylo stanoveno, že pojem trestná činnost znamená jakoukoli formu trestné součinnosti ve vztahu ke spáchání závažného trestného činu. Mezi závažné trestné činy obligatorně spadala kromě trestných činů podle článku 3 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy (drogové trestné činy) jednání zločinných společení podle článku 1 Společného postupu (98/733/SVV) z 21. 12. 1998, přijatého Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, kterým se stanoví, že účast na zločinném společení je v členských státech Evropské unie trestným činem,⁴⁹ podvod podle článku 1 odst. 1 a článku 2 Úmluvy, vypracované na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, o ochraně finančních zájmů Evropských společenství z 26. 7. 1995,⁵⁰ přinejmenším v závažných případech, korupce a jakýkoli trestný čin, z něhož může vzejít podstatný výnos a za který trestní zákon členského státu stanoví možnost uložení přísného trestu odnětí svobody (ve vztahu k této kategorii trestných činů uložila novelizační směrnice členským státům povinnost uvést tuto definici do souladu s definicí závažných trestných činů podle společného postupu sub 3) a současně byla Komise vyzvána, aby předložila návrh příslušné novelizace této směrnice). Vedle této obligatorní části definice zachovala novelizační směrnice možnost členských států zařadit sem i jiné druhy trestné činnosti.

6. SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (2005/60/ES)
Z 26. 10. 2005 O PŘEDCHÁZENÍ ZNEUŽITÍ FINANČNÍHO SYSTÉMU
K PRANÍ PENĚZ A FINANCOVÁNÍ TERORISMU⁵¹

Stejně jako v případě novelizační směrnice sub 5) i u této směrnice bylo cílem především reagovat na další vývoj v oblasti boje proti praní peněz. V tomto směru patří mezi klíčové momenty zejména další revize 40 doporučení Skupiny pro finanční úkoly z roku 2003, která jsou nyní v řadě ohledů mnohem podrobnější, zvýšená pozornost věnovaná otázce financování terorismu a skutečnost, že novelizační směrnice sub 5) ponechala otevřenu definici závažných trestných činů. Rozsah změn, které bylo třeba provést, byl takový, že pro větší přehlednost byla namísto další novelizace původní směrnice sub 1) zvolena cesta přijetí zcela nové směrnice.⁵²

⁴⁸ Viz Proposal for a European Parliament and Council Directive amending Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering (presented by the Commission), 99/0152 (COD), COM(1999) 352 final, Brussels, 14. 7. 1999, str. 2–3.

⁴⁹ Úřední věstník, L 351, 29. 12. 1998, str. 1 a n.

⁵⁰ Úřední věstník, C 316, 27. 11. 1995, str. 49 a n.

⁵¹ Úřední věstník, L 309, 25. 11. 2005, str. 15 a n.

⁵² Viz Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, including terrorist financing (presented by the Commission), 2004/0137 (COD), COM(2004) 448 final, Brussels, 30. 6. 2004, str. 2–3.

Definice praní peněz podle článku 1 odst. 2, 3 a 5 a článku 3 bodů 4 a 5 této směrnice se s výjimkou nepodstatných formulačních změn neliší od předchozí definice podle novelizační směrnice sub 5), pouze do obligatorní části definice závažných trestných činů byla zařazena jednání popsaná v člancích 1–4 Rámcového rozhodnutí Rady (2002/475/SVV) ze 13. 6. 2002 o boji proti terorismu⁵³ a kategorie trestných činů, z nichž může vzejít podstatný výnos a za které trestní zákon členského státu stanoví možnost uložení přísného trestu odnětí svobody, byla (v souladu s rámcovým rozhodnutím sub 4), které v této části nahradilo společný postup sub 3), na který se odvolávala novelizační směrnice sub 5)) nahrazena kategorií trestných činů s horní hranicí sazby odnětí svobody více než jeden rok, nebo pokud jde o státy, které mají ve svých právních systémech stanoveny dolní hranice sazeb odnětí svobody, trestné činy s dolní hranicí sazby odnětí svobody více než šest měsíců. Možnost členských států zařadit sem i jiné druhy trestné činnosti zde sice není výslovně zmíněna, avšak výčet druhů trestné činnosti je uvozen slovem „přínejmenším“, takže na této možnosti se nic nemění.

Pokud jde o závazek kriminalizovat praní peněz, do jisté míry se zde opakovala historie přijímání směrnice sub 1). Článek 1 odst. 1 původního návrhu předmětné směrnice ukládal členským státům, aby zajistily, že praní peněz je trestným činem, a to s odůvodněním, že aplikace trestněprávních sankcí je nutná z hlediska zajištění efektivity.⁵⁴ Ve znění, v němž byla směrnice přijata, však článek 1 odst. 1 opět pouze zavazuje členské státy, aby praní peněz bylo zakázáno (vedle financování terorismu). Bod (1) preambule této směrnice pojímá preventivní opatření v rámci finančního systému jako něco navíc (*in addition*) k trestněprávnímu přístupu v boji proti praní peněz (který by tedy měl být hlavním přístupem) a její článek 39 zavazuje členské státy k přijetí trestů za porušení vnitrostátních předpisů přijatých k jejímu provedení a výslovně stanoví, že tresty musí být účinné, přiměřené a odrazující (*effective, proportionate and dissuasive penalties*). Tuto směrnici, narozdíl od směrnice sub 1), neprovází prohlášení ohledně kriminalizace praní peněz. To vše otevírá prostor ke spekulacím, zda a do jaké míry tato směrnice sama o sobě zavazuje členské státy ke kriminalizaci praní peněz (Jaký trest za porušení zákazu praní peněz lze považovat za účinný, přiměřený a odrazující?).

7. EXKURS – ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDNÍHO DVORA VE VĚCI C-176/03 KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ V. RADA EVROPSKÉ UNIE

Podstatu zmíněného rozhodnutí Evropského soudního dvora lze stručně shrnout následujícím způsobem. Na Evropský soudní dvůr se obrátila Komise s návrhem na zrušení Rámcového rozhodnutí Rady (2003/80/SVV) z 27. 1. 2003 o trestněprávní ochraně životního prostředí,⁵⁵ které stanovovalo členským státům povinnost kriminalizovat závažná porušení práva životního prostředí v něm uvedená, a to

⁵³ Úřední věstník, L 164, 22. 6. 2002, str. 3 a n.

⁵⁴ Viz Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, including terrorist financing (presented by the Commission), 2004/0137 (COD), COM(2004) 448 final, Brussels, 30. 6. 2004, str. 3 a 12.

⁵⁵ Úřední věstník, L 29, 5. 2. 2003, str. 55 a n.

s odůvodněním, že rámcové rozhodnutí (jako právní akt III. pilíře) není pro tento účel odpovídajícím právním aktem, neboť Společenství v rámci své pravomoci (tedy v rámci I. pilíře) může po členských státech požadovat, aby stanovily sankce, včetně trestních, na národní úrovni, kde je to nutné pro dosažení cíle Společenství.⁵⁶ Evropský soudní dvůr svým rozhodnutím ze 13. 9. 2005 návrhu Komise vyhověl, předmětné rámcové rozhodnutí zrušil a k pravomoci Společenství požadovat po členských státech, aby kriminalizovaly určitá jednání, uvedl, že ani trestní právo hmotné, ani trestní právo procesní nespadá do pravomoci Společenství, nicméně tento závěr nebrání zákonodárci Společenství, pokud použítí účinných, přiměřených a odrazujících trestů příslušnými národními orgány je nezbytným opatřením v boji proti závažným deliktům proti životnímu prostředí, v přijetí opatření, která se týkají trestního práva členských států a která považuje za nezbytná pro zajištění plné účinnosti předpisů vydaných k ochraně životního prostředí.⁵⁷ Jak uvedl generální advokát Ruiz-Jarabo Colomer ve svém stanovisku, pravomoc ukládat civilní, správní nebo trestní sankce musí být klasifikována jako instrumentální pravomoc (*instrumental power*), která slouží účinnosti komunitárního práva. Tam, kde integrita komunitárního práva vyžaduje nápravnou dimenzi, členské státy musí definovat mechanismy potřebné pro tento účel a Společenství určit jejich povahu, je-li v postavení, kdy může analyzovat, jak užitečné jsou pro sledovaný cíl, neboť jinak tento úkol přísluší národním zákonodárným orgánům.⁵⁸

Závěry Evropského soudního dvora vyslovené v této věci mají zásadní význam pro řešení dlouhou dobu nejasné otázky vztahu I. pilíře, resp. komunitárního práva k trestnímu právu členských států. Tyto závěry je možno zobecnit tak, že ač Společenství postrádá obecnou trestněprávní pravomoc, může v oblastech, v nichž mu členské státy pravomoci svěřily (čtyři svobody – volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu a politiky Společenství), pokud je to nezbytné k zajištění plné účinnosti komunitárního práva, přijímat i opatření, která se týkají trestního práva členských států.⁵⁹ Cíl sledovaný Společenstvím (v mezích jeho pravomocí) tedy „světí“ i trestněprávní prostředky.

Uvedené závěry se nepochybně odrazí i v oblasti kriminalizace praní peněz, kde dosud členské státy úspěšně odolávaly snaze Komise prosadit do znění příslušné směrnice výslovný závazek kriminalizace praní peněz (viz výše sub 1) a 6)). Směrnice sub 6) (z 26. 10. 2005) byla sice přijata až po vydání předmětného rozsudku Evropského soudního dvora (ze 13. 9. 2005), ovšem zřejmě příliš brzy na to, aby se v ní výslovný požadavek kriminalizace praní peněz objevil. Předmětný rozsudek však může podpořit výklad, že směrnice sub 6) zavazuje členské státy ke kriminalizaci praní peněz implicitně, a tím napomoci odstranit výše nastíněné nejasnosti v tomto směru. Mimoto lze předpokládat, že napříště již Komise výslovný závazek kriminalizace praní peněz do znění příslušné směrnice prosadí.

⁵⁶ Bližší viz rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci C-176/03 Komise ES v. Rada EU, body 1–15.

⁵⁷ Viz rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci C-176/03 Komise ES v. Rada EU, body 47–48.

⁵⁸ Viz Stanovisko generálního advokáta Ruize-Jarabo Colomera z 26. 5. 2005 ve věci Evropského soudního dvora C-176/03 Komise ES v. Rada EU, bod 84.

⁵⁹ Viz Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o důsledcích rozsudku Soudního dvora ze dne 13. 9. 2005 (C-176/03 Komise/Rada), KOM(2005) 583 v konečném znění, Brusel, 23. 11. 2005, body 6–9. V tomto sdělení Komise dále analyzuje dopady předmětného rozhodnutí Evropského soudního dvora ze svého pohledu.

IV. ZÁVĚR

Europeizace skutkové podstaty praní peněz bezprostředně navazuje na dřívější mezinárodní snahy v oblasti kriminalizace praní peněz. Vídeňská úmluva a Štrasburská úmluva jsou jejími výchozími body a postupně revidovaná doporučení Skupiny pro finanční úkoly, reagující na nejnovější vývoj, ji ovlivňují průběžně, neboť trvalou snahou Evropské unie je zaujímat jedno z čelních míst v boji proti praní peněz. Europeizace skutkové podstaty praní peněz se realizuje jak v I., tak ve III. pilíři Evropské unie a v každém z nich má jinou podobu.

V I. pilíři se europeizace skutkové podstaty praní peněz ubírá cestou vytvoření vlastní úplné definice praní peněz (jakkoli byla do značné míry převzata z Vídeňské úmluvy a inspirována též Štrasburskou úmluvou a doporučeními Skupiny pro finanční úkoly), která byla postupně rozšiřována co do okruhu trestných činů, z nichž pochází výnos (při tomto rozšiřování se významně projevil vliv právních aktů III. pilíře), a snahy zavázat členské státy ke kriminalizaci praní peněz podle této definice. Lze tedy hovořit o komplexním přístupu (*comprehensive approach*). Tato snaha ovšem narážela na trvalý odpor členských států, pramenící z nechuti připustit trestněprávní pravomoc Společenství, takže výslovný požadavek kriminalizovat praní peněz se neprosadil ani u směrnice sub 1), ani u směrnice sub 6). Směrnice sub 1) sice připouštěla i výklad, že závazek kriminalizovat praní peněz z ní vyplývá implicitně, nicméně prohlášení zástupců vlád členských států zastoupených v Radě, které k ní bylo připojeno, tento závazek stanovilo mimo tuto směrnici. Také směrnici sub 6) lze vykládat tak, že implicitně zavazuje členské státy ke kriminalizaci praní peněz, zvláště když k ní nebylo připojeno podobné prohlášení jako ke směrnici sub 1) a když se Evropský soudní dvůr ve věci C-176/03 Komise Evropských společenství v. Rada Evropské unie vyjádřil v tom smyslu, že Společenství může v oblastech svěřených pravomocí zavázat členské státy ke kriminalizaci vymezených jednání. Zmíněné rozhodnutí Evropského soudního dvora však především do budoucna otevírá cestu ke stanovení výslovného závazku pro členské státy kriminalizovat praní peněz v právním aktu komunitárního práva a tím i plnému uplatnění normativních kvalit komunitárního práva, včetně možnosti jeho vynucení, tedy k velmi účinné formě europeizace skutkové podstaty praní peněz.

Ve III. pilíři je možno rozlišit dva různé přístupy k europeizaci skutkové podstaty praní peněz. Oba jsou svým způsobem dílčí. Protokol sub 2) reprezentuje sektorový přístup (*sectional approach*), kdy právní akt III. pilíře výslovně zavazuje členské státy ke kriminalizaci praní peněz (praní peněz je zde dokonce definováno odkazem na směrnici sub 1), takže vliv právního aktu I. pilíře se zde projevil velmi významně), avšak pouze ve vztahu k velmi úzce vymezenému okruhu trestných činů, z nichž pochází výnos. Naproti tomu společný postup sub 3) a rámcové rozhodnutí sub 4) vycházejí z přístupu, který by bylo možno označit jako akcesorický (*accessoric approach*), neboť k hlavnímu mezinárodněprávnímu závazku kriminalizovat praní peněz, stanovenému Štrasburskou úmluvou, který může být co do okruhu trestných činů, z nichž pochází výnos, omezen formou výhrad k této úmluvě, přistupuje závazek z právního aktu III. pilíře, který možnost takových výhrad významně oslabuje.

Europeizace skutkové podstaty praní peněz se tedy uskutečňuje poměrně intenzivně, byť různými způsoby a na různých právních základech. Potenciál pro další rozvoj nyní skýtá především I. pilíř, v němž se věcně vždy uplatňoval komplexní přístup k vymezení skutkové podstaty praní peněz a je tedy na co navazovat, a v němž došlo k vyjasnění trestněprávních pravomocí Společenství, což umožní účinné prosazení „evropské“ definice skutkové podstaty praní peněz na základě právních aktů komunitárního práva.

EUROPEISATION OF ELEMENTS OF MONEY LAUNDERING CRIMES

Summary

This contribution examines the way, how european law (i. e. community law and union law) exerts influence on criminal laws of the member states of the European Union as regards the establishing of the elements of criminal offence of money laundering, both from the point of view of substance (definition of the elements of criminal offence of money laundering) and form (form of legal act of european law). The phenomenon examined here is understood as dynamic one.

The first part explains the terms used in heading and thereby uncovers the approach to the subject-matter. The second part presents the sources of inspiration for european action to criminalize money laundering. The third part analyses individually the substance and form of the legal acts of european law, which regulate the elements of criminal offence of money laundering, and the consequences of the decision of the European Court of Justice in the matter C-176/03 Commission of the European Communities v. Council of the European Union. The final part provides the summarizing contemplations, in particular the following ones. The european action to criminalize money laundering is based on earlier international efforts in this field and is realized through the legal acts of the first and third pillars. In the first pillar, the comprehensive approach was taken and new definition of money laundering (albeit derived from the Vienna Convention of 1988 and inspired by the Strasbourg Convention of 1990 and the Financial Action Task Force recommendations) was drawn up and its scope gradually extended. However, the effectiveness of this definition was weakened by the reluctance on the part of the member states to admit that the Community could have competence in criminal law. The decision of the European Court of Justice in the matter C-176/03 considerably changed the situation, as it clarified that the Community, although it does not have general competence in criminal law, can, within its competences, impose on member states an obligation to criminalize certain acts in order to ensure the effectiveness of the community law. This decision has therefore paved the way for effective enforcement of the duty to criminalize money laundering (under the “european” definition) in the framework of the community law. In the third pillar, two partial approaches could be identified. The first one can be named sectional approach (obligation to criminalize money laundering is imposed only with regard to very limited number of crimes producing proceeds) and the second one accessoric approach (legal act of third pillar imposes obligation not to make or uphold certain reservations limiting the scope of definition of money laundering from the Strasbourg Convention of 1990).

Key words: money laundering, proceeds, effective, proportionate and dissuasive penalties, recommendations, directive, convention, joint action, framework decision, instrumental power, comprehensive approach, sectional approach, accessoric approach